

KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

“TAHÂVÎ AKÂİDİ’NİN MÂTÜRÎDÎLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ”

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sultanbek TAŞMATOV

BİŞKEK 2017

KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

“TAHÂVÎ AKÂİDİ’NİN MÂTÜRÎDİLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ”

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sultanbek TAŞMATOV

Danışman
Doç. Dr. Yusuf GÖKALP

BİŞKEK 2017

ÖZ

Yazar : Sultanbek Taşmatov
Üniversite : Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı : İslam Bilimleri
Tezin niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XII+103
Mezuniyet Tarihi : 30/ 12/ 2017
Tez danışman(lar)ı : Doç. Dr.Yusuf GÖKALP

“TAHÂVÎ AKÂİDİ’NİN MÂTÜRÎDİLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ”

Akâid ilimleri alanında yazılmış eserler arasında Ebû Ca’fer et-Tahâvî’nin *Akîdesi* ve aynı zamanda İmam Mâtürîdî’nin *Kitâbü’t-Tevhîd*’i İslam âleminde önemli yer tutmaktadır. Her iki eserin de Ebû Hanîfe’nin yolunu devam ettirmesi ve Ehli-Sünnet akâid eserleri arasında şöhretini koruması eserlerin önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Ebu Cafer et-Tahâvî ve Ebu Mansûr el-Mâtürîdî’nin yaşadığı dönem, hayatı, eserleri ve bu iki eserin içeriği açısından karşılaştırarak bilgileri sunmaya çalıştık. İkinci bölümde ise, iki âlimin ilahiyat konuları hakkındaki fikirlerinin değerlendirmesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise, nübüvvet, İslam ve iman terimlerinin yorumlanması konusunda her iki âlimin düşüncelerini değerlendirdik.

Anahtar Kelimeler: Mâtürîdî, Kitâbü’t-Tevhîd, Tahâvî, Akidetü’t-Tahâvî, ilahiyat, iman.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Ташматов Султанбек
Университет	: Кыргыз Түрк “Манас” Университети
Багыты	: Теология (Ислам таануу)
Иштин сыпаты	: Магистирдик диссертация
Беттердин саны	: XII+103
Бүтүрүү датасы	: 30/12/ 2017
Илимий жетекчи	: Доц., докт. Юсуф Гөкалп

ТАХАВИЙ АКЫЙДАСЫНЫН МАТУРИДИЛИК ӨҢҮТҮНӨН АНАЛИЗИ

Акыйда илими жаатында жазылган эмгектердин арасында Абу Жафар ат-Тахавинин Акыйда ат-Тахавия жана Имам Матуридинин Китабу Тавхид аттуу эмгектери Ислам дүйнөсүндө маанилүү орунду ээлеп турат. Эки аалым тең Абу Ханифанын жолун уланткандыгы жана ахлу-суннанын акыйда жаатындагы жазылган эмгектердин өз аброюн коругандыгы бул китептердин маанилүү экендигинен кабарлап турат.

Бул илимий изилдөө үч бөлүмдөн турат. Биринчи бөлүмдө Абу Жафар ат-Тахавинин жана Имам Матуридинин жашап өткөн доору, өмүр баяны жазып калтырган эмгектерине ошондой эле эки китептин мазмунун салыштырып, ага токтолуп өттүк. Экинчи бөлүмдө эки аалымдын илахият темаларын камтыган маселелердин салыштырылмасы айтылды. Ал эми үчүнчү бөлүмдө блсо нубувват, ислам жана иман терминдеринин маанилеринин талкуулануусу менен биргеликте эки аалымдын бул боюнча пикирине токтолдук.

Түйүндүү сөздөр: Матуриди, Китабу Тавхид, Тахави, Акыйдату Тахавия, илахият, иман.

АБСТРАКТ

Выполнил	:	Ташматов Султанбек
Университет	:	Кыргызско-Турецкий Университет “Манас”
Направление	:	Теология (Исламоведение)
Вид диссертация	:	Магистерская диссертация
Количество страниц	:	XII+103
Дата оканчания	:	30/12/ 2017
Научный руководитель	:	Доц., докт. Юсуф Гёкалп

АНАЛИЗ АКИДЫ АТ-ТАХАВИЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МАТУРИДИИ

Труд Абу Джафара ат-Тахави «Акида» и труд Имама Матуриди под названием «Китаб ат-Тавхид» занимают стержневую позицию в мусульманской мысли. Каждая из трудов преследуя цель продолжить мысль Абу Ханифы тем самым отстаив свое главенствующее место среди источников Ахль ас-Сунны заняли позицию первоисточников в Каламитских воззрениях суннитско - мусульманской мысли.

Данная работа состоит из трех глав. В первой главе мы рассмотрели биографию Имама ат-Тахави и Матуриди, рассказали об их трудах, провели сравнение между содержаниями двух книг. Во второй главе были исследованы воззрения ученых в области иляхият. В третьей главе исследована тема нубуввата, а так же было проведена аналогия и анализ в вопросах иман и ислам в понятийном аппарате двух великих ученых

Ключевые слова: Матуриди, Китаб ат-Тавхид, Акида ат-Тахавия, Тахави, иляхият, иман.

ABSTRACT

Prepared by : Sultanbek Tashmatov
University : Kyrgyz-Turkish Manas University
Department : Islamic Studies
Degree of the Work : Masters's Degree
Pages : XII+103
Finished Date : 30/12/ 2017
Supervisor : Ass. Prof. Yusuf GOKALP

THE ANALYZE OF THE TAHAVIYYA CREED ACCORDING TO THE MATURIDIYYA CREED

Aqidah al-Tahawiyah of Abu Jafar at-Tahawi and Kitab al-Tawhid of Imam al-Maturidi have important place in Islamic world, especially among the works about aqidah. Both works are resuming the way of Abu Hanifah and protecting their reputation among the works about aqidah.

Our research consists of three parts. The first part of thesis is about Abu Jafar al-Tahawi and Abu Mansur al-Maturidi's life, works and their lived period. We talked about evaluation of ideas of both scholars about theology in the second part of thesis. And we evaluated the thoughts of scholars about prophethood, terms of Islam and faith in the last part of thesis.

Keywords: Maturidite, Kitab al-Tawhid, Tahawiyyah, Aqidah al-Tahawi, evaluation, faith.

ÖNSÖZ

Bu konuyu araştırmamıza Kırgızistan’da İmam Mâtürîdî’nin bilimsel açıdan yeterince araştırılmaması, inananların çoğunluğu Mâtürîdî’lik mezhebi tutmasına rağmen onun eserinin okutulmaması veya kelim ilmi alanında İmam Tahâvî’nin, Akîdetü’t-Tahâviyye’si ön plana çıkması, tezin esas amacı olmuştur. Ülkede 1991’deki bağımsızlıktan sonra dinî alanda farklı düşüncelerin yaygın hale gelmesi, kelamî konularının tekrar canlandırılmasını gerektirmektedir. Bazı ulûhiyyet gibi hassas konuların Kırgızca’da yeterince olmadığı büyük eksiklikler diyebiliriz. Özellikle kelim ilmi sahasında İmam Mâtürîdî’nin Kitâbü’t-Tevhîd’inin ön plana çıkmaması dikkat çekmektedir.

Bunların nedenleri araştırılırken, Akîdetü’t-Tahâviyye’deki işlenen konuların Kitâbü’t-Tevhîd’in içerdiği konuların kapsamı ile aynı mıdır? Veya sonuç itibariyle aynı neticeye varır mı? gibi sorularla karşılaşabiliriz.

Orta Asya devletleri Mâtürîdî’lik geleneğine sahip olmasına rağmen SSCB döneminden sonra Kırgızistan’da Mâtürîdî akaidinin medreselerde okutulmadığını görmekteyiz. Aslında her iki eserin de Ehl-i Sünnet kelim kitabı olduğu tartışılmaz. Bu ve bunun gibi nedenlerle Kitâbü’t-Tevhîd ve Akîdetü’t-Tahâviyye eserlerini içerik açısından karşılaştırılarak bazı konular değerlendirilecektir. Araştırmamızda iki eserin değerlendirilmesi yapılırken özellikle “İlahiyyât”, “Nübüvvet”, “İman ve İslamla ilgili terimlerin yorumlanması” gibi konular seçilmekte. Çünkü bu konular tarih boyunca çok tartışılmıştır. Ayrıca Kırgızistan’daki itikadi durum göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma sırasında bir takım karşılaştığımız güçlükler de olmuştur. Bir taraftan bunun nedenini araştırırken Kitâbü’t-Tevhîd’in anlaşılmasının zor olması ve Kırgızca’da bu eserin üzerine çalışmaların yeterince olmaması, diğer taraftan da bazı kitapların temini de bir takım engelleri teşkil etmiştir.

Çalışmamız sırasında desteklerini esirgemeyen tezin hazırlanmasında tecrübeleriyle bana yol gösteren hocalarım Doç. Dr. Hakan ÇOŞAR, Doç. Dr. Muhittin DÜZENLİ ve danışman hocam Doç. Dr. Yusuf GÖKALP’a teşekkürlerimi arz ederim.

Bişkek 2017

Sultanbek TAŞMATOV

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
ЭТИКАЛЫК ТАЛАПТАР.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
TEZ ONAYI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
ПРОТОКОЛ.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
ÖZ.....	III
КЫСКАЧА МАЗМУНУ.....	IV
АБСТРАКТ	VII
ABSTRACT.....	VIII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER.....	X
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İMAM TAHÂVÎ’NİN YAŞADIĞI DÖNEM, HAYATI VE ESERLERİ .**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
 - 1.1. İmam Tahâvî’nin Yaşadığı Dönem **Error! Bookmark not defined.**
 - 1.2. Hayatı **Error! Bookmark not defined.**
 - 1.3. Eserleri..... **Error! Bookmark not defined.**
2. EBU MANSUR EL-MATÜRÎDÎ’NİN YAŞADIĞI DÖNEM, HAYATI VE ESERLERİ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
 - 2.1. İmam Matürîdî’nin Yaşadığı Dönemi **Error! Bookmark not defined.**
 - 2.2. Hayatı **Error! Bookmark not defined.**
 - 2.3. Eserleri..... **Error! Bookmark not defined.**
3. İMAM MÂTÜRÎDÎ’NİN KİTÂBÜ’T-TEVHÎD’İ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
 - 3.1. Kitâbü’t-Tevhîd’in İçerdiği Konular **Error! Bookmark not defined.**

4. EBÛ CAFER ET-TAHÂVÎ'NİN AKÎDETÜ'T-TAHÂVİYYE'Sİ.....**ERROR!**
BOOKMARK NOT DEFINED.
- 4.1. Akîdetüt-Tahavî'nin İçerdiği Konular..... **Error! Bookmark not defined.**
5. İÇERİK AÇISINDAN İKİ ESERİN KARŞILAŞTIRILMASI.....**ERROR!**
BOOKMARK NOT DEFINED.

İKİNCİ BÖLÜM

1. KİTÂBÜ'T-TEVHÎD VE AKÎDETÜ'T-TAHÂVÎ'DE GEÇEN İLÂHÎYAT
KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI..... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
- 1.1. İlâhiyât Konuları..... **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.1. Sıfat Meselesi..... **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.1.1. Mücessime/Müşebbihe **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.1.2. Muattıla..... **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.2. Allah'ın Sıfatlarının Tesbiti **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.3. Allah'ın Sıfatlarında Zaman Sorunu **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.4. Allah'ın Sıfatlarının Taksimi **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.4.1. Nefsi Sıfatlar **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.4.2. Selbi Sıfatlar **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.4.3. Subutî Sıfatlar **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.4.4. Fiilî Sıfatlar **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.4.5. Haberi Sıfatlar **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.5. Allah'ın İsimleri ve İsim-Müsemma Sorunları..... **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.5.1. Allah'a “Cisim” Kavramının Nisbet Edilmesi . **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.5.2. Allah'a “Şey” Kavramının Nisbet Edilmesi..... **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.5.3. Bazı Kavramların Allah'a Nisbet Edilmesi **Error! Bookmark not defined.**
- 1.1.6. Ru'yetullah..... **Error! Bookmark not defined.**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. İMAN VE İSLAM TERİMLERİYLE İLGİLİ YORUMLAR **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

- 1.1. İmanın Tanımı, İmanda İkrar ve Tasdikin Rolü **Error! Bookmark not defined.**
- 1.2. İman-Amel İlişkisi **Error! Bookmark not defined.**
- 1.3. Büyük Günah Meselesi **Error! Bookmark not defined.**
- 1.4. İmanda Artma ve Eksilme **Error! Bookmark not defined.**
- 1.5. İmanda İstisna **Error! Bookmark not defined.**
- 1.6. İman ve İslam **Error! Bookmark not defined.**
- 2. NÜBÜVVET MESELESİ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
 - 2.1. Kitâbü't-Tevhid'e Göre Nübüvvet Meselesi **Error! Bookmark not defined.**
 - 2.2. Akîdeti't-Tahâvî'ye Göre Nübüvvet Meselesi **Error! Bookmark not defined.**

SONUÇ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

ДИССЕРТАЦИЯНЫН КЫСКАЧА МАЗМУНУ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

KAYNAKLAR **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

ÖZGEÇMİŞ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

